

การใช้ภาษาและวิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565-2566

Using the language and way of life of the Isan people Through Isan country songs in 2022-2023

กาญจนา ครรไลลักษณ์^{1*}, พรนภา สุวรรณเพชร, สันติ ทิพนานา
Khanjana Kanlailuk^{1*}, Phonnapha Suvannaphet, Santi Thippana

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Roi Et Rajabhat University

Corresponding Author: Santithippana@gmail.com

ข้อมูลบทความ	บทคัดย่อ
ประวัติบทความ: รับเพื่อพิจารณา: 30 กันยายน 2567 แก้ไข: 25 ตุลาคม 2567 ตอบรับ: 1 พฤศจิกายน 2567 คำสำคัญ: การใช้ภาษา, วิถีชีวิตชาวอีสาน, เพลงลูกทุ่งอีสาน	การศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ภาษาและวิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาและวิถีชีวิตของชาวอีสาน วิเคราะห์ด้านการใช้คำโวหารภาพพจน์ และวิถีชีวิตของชาวอีสาน โดยวิเคราะห์เพลงจำนวน 50 เพลง เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาการใช้ภาษาที่ปรากฏผ่านวิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 พบว่า มีการใช้ภาษาถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือการซ้ำความ การซ้ำคำ การเล่นเสียงของคำ การเล่นเสียงสัมผัสสระ คำภาษาต่างประเทศ คำหยาบ และ อักษรย่อ ตามลำดับด้านการใช้โวหารภาพพจน์ พบว่า มีการใช้อุปมาอุปไมยมากที่สุด รองลงมาคือ สัทพจน์ นามนัย อติพจน์ ปฏิพจน์ อุปมา ตามลำดับที่ไม่ปรากฏคือ บุคลาธิษฐาน และสัญลักษณ์ ด้านวิถีชีวิตของชาวอีสานพบมากที่สุดคือด้านวิถีชีวิต รองลงมาคือ ด้านความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจ ด้านค่านิยม ด้านประเพณี เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีประจำปีจังหวัด โดยนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 ทำให้

เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของตัวบทแสดงให้เห็นถึงบริบททางสังคมของชาวอีสานที่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอ โดยนำวิถีชีวิตชาวอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน ซึ่งแสดงผ่านการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ ช่วยสื่อ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณี การเลือกใช้คำในเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่เป็นคำเรียบง่าย คำที่ใช้จะเป็นภาษาพูดซึ่งเป็นภาษาอีสาน การสื่อความหมายโดยตรงจึงเป็นวิธีการที่เรียบง่าย สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ง่ายมากขึ้น

Article Info

Article History:

Received: 30 September 2024

Revised: 25 October 2024

Accepted: 1 November 2024

Keywords:

language use,
Isan way of life,
Isan country songs

Abstract

A research study on the use of language and way of life of the Isan people through Isan country songs in 2022-2023 has the objective to Study the language and lifestyle of the Isan people. Analyze the use of words, rhetoric, images, and way of life of the Isan people. By analyzing 50 songs, this is qualitative research. The results of the study are presented in the form of a descriptive analysis. The results of the study of the use of language that appears in the way of life of the Isan people through Isan country songs used in the year. 2022-2023 It was found that dialect was used the most, followed by repetition, word repetition, and word sound play. playing rhyming sounds Foreign language words, rude words, and abbreviations, respectively, regarding the use of rhetoric and images. It was found that metaphors were used the most, followed by axioms, nouns, hyperboles, antiphrases, and metaphors, respectively. What did not appear were personifications and symbols of the way of life of the Isan people. The most common is the way of life. Followed by beliefs, economics, values, traditions such as the Bun Bang Fai tradition. Provincial traditions By presenting the story of the way of life of the Isan people through Isan country songs in the year 2022-2023, creating relationships. The connection of the texts shows the social context of the Isaan people that the author has presented. By bringing the way of life of the Isaan people in the songs of Isaan folk songs. This is expressed through the use of language in various forms, helping to convey the message, way of life,

economy, beliefs, values, and traditions. The choice of words in country songs are mostly simple words. The words used are colloquial, which is Isaan language. Direct meaning is therefore a simple method. Can reach listeners more easily

1. บทนำ

บทเพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีอยู่คู่กับมนุษย์มาเนิ่นนานแล้ว ตั้งแต่สมัยโบราณได้มีการใช้บทเพลงสื่อความหมายแทนคำพูด ทั้งนี้เนื้อหาของเพลงมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสงค์ของผู้ประพันธ์ ประสบการณ์ต่าง ๆ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และอาจจะมาจากเหตุการณ์ทางสังคม การใช้ภาษาที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด มโนคติประกอบทั้งเนื้อร้อง ทำนองจังหวะทำให้เกิดความไพเราะ ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงเนื้อหาของบทเพลง ดังที่ พรทิพย์ฉาย และจันทนา แก้ววิเชียร (2561: 87-96) กล่าวว่า บทเพลงเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่มีภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพราะบทเพลงถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับสังคมมนุษย์เป็นวรรณกรรม ที่มนุษย์สร้างขึ้นทำให้เกิดมาจากการถ่ายทอดวิถีชีวิต โดยเพลงทั่วไปมักจะสื่อถึงสังคมการใช้ชีวิตของมนุษย์โดยถ่ายทอดตามอารมณ์ตลอดจนถึงสภาพสังคมในยุคนั้น ๆ สามารถสร้างอารมณ์ต่าง ๆ มากมาย นับได้ว่าเพลงมีคุณค่าต่อสังคม ที่มีทั้งความเหมือนและความต่างจากวรรณกรรมชนิดอื่น ๆ

ดินแดนอีสานมีวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะตนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ท่ามกลางความแร้นแค้น ชาวอีสานสร้างศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีแต่ละจังหวัดแต่ละสถานที่ อาจมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่าง ตามลักษณะพื้นที่ หรือธรรมชาติที่มีอยู่ แต่อย่างไรก็ตามทั้งหมดล้วนคือวิถีชีวิตแห่งชาวอีสาน ดังที่ รัตนา จันทรเทว และ เชิดชัย อุดมพันธ์ (2560: 63-89) กล่าวว่า อีสานจึงเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมที่เฉพาะผ่าน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ อาหารพื้นถิ่นที่สะท้อนเห็นถึงความ เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอาหารพื้นบ้าน

ในปัจจุบันมีการใช้บทเพลงผ่านเรื่องราวที่เป็นแนวทางการนำเสนอ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของชาวอีสานเป็นวรรณกรรมที่มีลักษณะเด่นในการผสมผสาน ท่วงทำนองและคำร้องไว้อย่างมีศิลปะแล้ว ยังสามารถถ่ายทอดภาพชีวิตของคน ไทยและสังคมได้อย่าง ชัดเจน ไม่ซับซ้อน ด้วยเหตุดังนี้ วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งจึงเป็น กระบอกส่งสะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของ ผู้คนโดยผ่านมุมมอง หรือทัศนะของ นักประพันธ์ อันทำให้วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมีฐานะเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ได้อย่างหลากหลาย และมีศิลปะ ดังที่ สุภัทร แก้วพัตร (2546: 1) กล่าวว่า เพลงลูกทุ่งหลายเพลงสามารถสะท้อนถึงสภาพของสังคม ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมไทย และหลายเพลงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย นอกจากเพลงลูกทุ่งอีสานจะใช้ภาษาได้น่าสนใจ แล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ซึ่งในปัจจุบันนี้สังคมและวัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์จึงนับเป็นเรื่องน่าสนใจเนื่องจาก วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอีสานนั้นมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและน่าศึกษาถ้ากระแสของสังคมเปลี่ยนไป ชาวอีสานจะยังคงมีเอกลักษณ์และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่องเพลงลูกทุ่งอีสาน ทั้งในลักษณะการใช้ภาษาและวิถีชีวิตชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพลงลูกทุ่งอีสานในช่วงปี พ.ศ. 2565 – 2566 จำนวน ทั้งสิ้น 50 เพลง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566
- 2.2 เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์การใช้ภาษาและวิถีชีวิตของชาวอีสาน ผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 รวบรวมบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565-2566 จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ youtube.com และอื่น ๆ เป็นต้น

3.1.2 ศึกษาการใช้ภาษาและคำ ของบทเพลงลูกทุ่งอีสาน

3.1.3 ศึกษาวิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสาน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้โดยศึกษารวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการใช้ภาษาในบทเพลงและการวิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลง แล้วนำความรู้ที่ได้มาสรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 มาวิเคราะห์เป็นจำนวน 50 เพลง มาวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา โดยวิเคราะห์

1) การใช้คำ ชนิดา พันธุ์โสภณ (2555: 96)

2) ไวยากรณ์ภาพพจน์ สมถวิล วิเศษสมบัติ (2544: 129)

3) วิถีชีวิตโดยใช้แนวคิดวิถีชีวิตลักษณะบางประการของ นาฏอนงค์ พงษ์สมบัติ (2561: 43)

3.2.2 นำเพลงที่เลือกไว้จำนวน 50 เพลง มาวิเคราะห์การใช้ภาษาและวิถีชีวิตชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การใช้คำ มีใช้คำภาษาถิ่นมากที่สุด พบ 49 เพลง รองลงมา คือ การซ้ำความ พบ 34 เพลง การซ้ำคำ พบ 32 เพลง การเล่นเสียงของคำ พบ 30 เพลง การเล่นเสียงสัมผัสสระ พบ 28 เพลง คำภาษาต่างประเทศ พบ 14 เพลง คำหายาบ พบ 1 เพลง และอักษรย่อ พบ 1 เพลง ตามลำดับ ด้านการใช้ไวยากรณ์ภาพพจน์ พบว่ามีการใช้ อุปลักษณ์มากที่สุด พบ 4 เพลง รองลงมาคือ สัทพจน์ พบ 4 เพลง นามนัย พบ 3 เพลง อติพจน์ พบ 3 เพลง ปฏิพจน์ พบ 3 เพลง อุปมา พบ 2 เพลง ตามลำดับ ที่ไม่ปรากฏคือ บุคลาธิษฐาน และสัญลักษณ์ ด้านวิถีชีวิตชาวอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสานด้านวิถีชีวิตของชาวอีสานพบมากที่สุดคือ ด้านวิถีชีวิต พบ 7 เพลง รองลงมาคือ ด้านความเชื่อ 5 เพลง ด้านเศรษฐกิจ พบ 3 เพลง

ด้านค่านิยม พบ 4 เพลง ด้านประเพณี พบ 2 เพลง เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีประจำจังหวัด โดยนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565-2566 ทำให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของตัวบทแสดงให้เห็นถึงบริบททางสังคมของชาวอีสานที่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอ โดยนำวิถีชีวิตชาวอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน

5. อภิปรายผล

การศึกษาการใช้ภาษา จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาที่ใช้ในการสื่อถึง วิถีชีวิตชาวอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 ทำให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของตัวบทแสดงให้เห็นถึงบริบททางสังคมของคนอีสานที่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอ โดยนำวิถีชีวิตชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานซึ่งแสดงผ่านการใช้กลวิธีทางภาษารูปแบบต่าง ๆ ช่วยสื่อ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ ความเชื่อ ค่านิยม และ ประเพณี การเลือกใช้คำในเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่เป็นคำเรียบง่าย คำที่ใช้จะเป็นภาษาพูดซึ่งเป็นภาษาอีสาน การสื่อความหมายโดยตรงจึงเป็นวิธีการที่เรียบง่าย สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ง่ายมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศึกษาเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้มือหนึ่ง พบว่า ด้านกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้มือหนึ่ง มีกลวิธีการใช้ภาษา 4 ลักษณะ คือ 1. การใช้คำ ได้แก่ การเล่นคำ การเล่นเสียงสัมผัสอักษรและการเล่นเสียงสัมผัสสระ การใช้คำซ้ำ การซ้ำความ 2. การใช้ภาษาถิ่น 3. การใช้โวหารภาพพจน์ ได้แก่ การใช้อุปมา การใช้อุปลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน และการใช้อัติพจน์ 4. การสื่อความหมาย ได้แก่ การสื่อความหมายโดยตรงและการสื่อความหมายโดยนัย

การศึกษากลวิธีทางภาษาด้านการใช้โวหารภาพพจน์นำเสนอวิถีชีวิตของชาวอีสาน พบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์ โดยกลวิธีทางภาษาในการใช้โวหารภาพพจน์เป็นส่วนที่ช่วยให้สะท้อนอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งอีสานได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พบว่า มี 8 ประเด็น ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ นามนัย อัตติพจน์ ปฏิพากย์ สัทพจน์ ทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจถ้อยคำที่ใช้ในบทเพลงได้ง่าย เกิดจินตนาการและมองเห็นภาพกระจ่างชัดขึ้น ก่อให้เกิดความไพเราะ สร้างอารมณ์สะท้อนใจร่วมไปกับบทเพลง

การศึกษาการใช้ภาษาบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของชาวอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานในปี พ.ศ. 2565 – 2566 ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงของตัวบทแสดงให้เห็นถึงบริบททางสังคมของชาวอีสานที่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอโดยนำวิถีชีวิตชาวอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน ซึ่งแสดงผ่านการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ช่วยสื่อ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ ความเชื่อ ค่านิยม และ ประเพณี การเลือกใช้คำในเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่เป็นคำเรียบง่าย คำที่ใช้จะเป็นภาษาพูดซึ่งเป็นภาษาอีสาน การสื่อความหมายโดยตรงจึงเป็นวิธีการที่เรียบง่าย สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ง่ายมากขึ้น สอดคล้องกับ กล่าวไว้ว่า ความสำคัญและบทบาทของเพลง พื้นบ้านที่มีต่อสังคมหนึ่งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยมของคน ในชุมชนแล้ว ยังมีบทบาทด้านการให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่คนในสังคม ทั้งทางตรง และทางอ้อม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือควบคุมสังคม ชี้นะ

ระเบียบ แบบแผน ตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เพลงพื้นบ้านเป็นสมบัติของสังคมที่ได้สะสมต่อเนื่องกันมานาน จึงเป็นส่วนหนึ่ง ในวิถีชีวิตของคนไทย และมีบทบาทและคุณค่าต่อสังคม

บทเพลงลูกทุ่งอีสาน เป็นบทเพลงที่สะท้อนภาพลักษณ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานผ่านบทเพลงที่มีคำร้องและท่วงทำนองที่มีความไพเราะ สนุกสนาน ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกได้หลากหลายแง่มุม โดยเฉพาะความยากลำบากในการทำมาหากิน ซึ่งสร้างอารมณ์สะท้อนใจมากและส่วนหนึ่งก็เป็นประสบการณ์ของเขาเอง เมื่อชาวอีสานหรือภาคไหนก็ตาม ฟังแล้วจะทำให้รู้สึกผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน ทำให้รู้สึกมีแรงบันดาลใจในการทำงานอยู่เมืองหลวงเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัวให้มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชนิตา พันธุ์โสภณ (2555). **วาทกรรมความรักในชุมชนกลอนออนไลน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [2] พรทิพย์ ฉายก็ และจันทนา แก้ววิเชียร (2561). **วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรม เพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ**. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 20(1).87-96.
- [3] นาฏอนงค์ พวงสมบัติ และพิชญา เชี่ยวภาษา (2561). **บทบาทของเพลงพื้นบ้านที่มีต่อเยาวชน: กรณีศึกษาชุมชนเพลงพื้นบ้านโรงเรียนเพชรบูรณ์วิทยา : เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**.
- [4] รัตนา จันทร์เทาว์ และ เชิดชัย อุดมพันธ์ (2560). **ชื่ออาหารท้องถิ่นอีสานและภาคใต้ : มุมมองด้าน วรรณคดีชาติพันธุ์**. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 9(1).63-89
- [5] สุภัทร แก้วพัตร (2546). **การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] สมถวิล วิเศษสมบัติ (2544). **วิธีสอนภาษาไทยมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.
- [7] อรทัย สุขจีระ และกุลธิดา ทองเนตร (2565). **กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง**. วารสารอักษราพิบูล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 3(2)51.